NAVPACTIADOS,

SIVE

LEPANTIADOS

IACOBI MAGNI, Britanniarum, *Franciæ, & Hiberniæ Regis, fidei verè* Christianæ vindicis, & assertoris *verè Christianissimi*

METAPHRASIS POETICA

Authore THOMA MORAVIO Scoto.

Huic adtexta sunt paucula quædam ejusdem Thomæ Moravii Schediasmata.

Januar. 37.
in amicitiā. 42
epitaphiu. 43

LONDINI,
Excudebat JOHANNES NORTON, Serenissimæ Regiæ Majestati in Latinis, Græcis, & Hebraicis Typographus. 1604.

[illegible]

AD ILLVSTRISSIMVM Invictissimumque Principem, Iacobum MAGNUM, *Britanniarum*, Franciæ, & Hiberniæ Regem, fidei verè *Christianæ vindicem, & assertorem verè Chri-*stianissimum, Thomæ Moravii Scoti

Epigramm-Elegia.

MAGNE, decus Lauri, Sceptri ingẽs gloria, Mundi
Fama, Britannigenis spes, columẽnque tuis.
Dum tria divino cedunt tibi sceptra favore,
Et stupet ad sortem mundus uterque tuam:
Dum tuus æternum populus tibi lætus honorem
Spondet, & æternam dum sibi lætitiam:
Dum puram, & gratam tibi dat testantia mentem
Munera, pro loculis splendida quisque suis.
Dúmque tuas omnis, peregrina, Albináque laudes
Musa canit numeris officiosa suis.
Ne nostra ingrato Musa obstupefacta veterno
Visa sit officii non memor esse sui.
En gratum ingenii meditor tibi munus, & Orbi,
Et Lauro, & Sceptris congrua dona tuis;
Hinc Italos, Boios, Cimbros, Belgásque, Alemannos,
Sarmatiam, Gallos, lustro Britannigenas.
Nil tamen in tantis, nil tot succurrit in oris
Condignum, titulis conveniẽnsque tuis:

Nec cessare libet, pergo: in te sedulus ipso,
Quod deerat cunctis, rimor, & invenio.
Nempe tuis dignam titulis, mundoque Lepantin,
Suaviloquum cunctis delicium populis.
Hinc, sibi quisq;, tuam studiis ingentibus ornant,
Et cultam numeris exhibuere suis.
Quòd tamen hanc Latiis nemo exornare Camænis
Tentet, & antiquæ cultibus Italiæ,
Miror: ab incepto terret, puto, fama, sinistram
Quam tanti obtutu Principis usque timent.
Nominibus pudor est summis succumbere nullus,
Victor enim palmam, victus habetq; suam.
An quia quadrupedes superat Leo nobilis omnes,
Non honor ingenuo dignus habetur equo?
An quia Rex pennis, animis, acieq; volucres
Vincit, ad accipitrem gloria nulla venit?
Magna quidem Soli, magna est quoque gloria Lunæ,
Stella, minor licet est gloria, nonne micat?
Nec decet hac celebri claros ætate poetas
Attonitos titulis obstupuisse tuis.
Mæonides magnum, fateor, debebat Achillem,
Æneam & solus carmine Virgilius,
Solus Alexandrum cælo expressisse Lysippus,
Appelles pictâ solus & effigie.
Si tamen hi studio segnescant deside, segnes
Quid vetat hos rudibus submonuisse modis?
Hos ego (vana meæ non quòd fiducia Musæ
Adsit, abest animo gloria vana meo)
Excito, ceu doctos malè doctus Tiro magistros
Ad doctum indoctis ausibus urget opus.
Sic rudis incultam Latio centone Lepantin
Dum paro, languentes excito Virgilios:

For-

Forsan & Accipitres, & Equos, Stellasque videbis
Impulsu erectos non rubuisse meo
Te sub Sole, Aquilâ, sub teque, Iacobe, Leone
Cantare Ausoniam, Magne, Lepantiadem.
Digna hinc spe, lauro, & mundo, quæ Musa nequibat
Nostra, dabit titulis hæc aliena tuis.
Nostra tamen placido sume hæc conamina vultu,
Confiteor volui multa, nihil potui.
Des animos, Leo: Sol, lucem: Rex aliger, alas:
Sic dabo, quæ volui: non dabo, quæ potui.
Sic, Leo: sic O Sol: Aquila, O bene vive! Leoni
Et Solem adjungas, Rex, Aquilamque tuo.

Ad eundem Epigramma.

M*AGNUS ut ad magni tumulum pervenit Achillis,*
Magnæ admirator maximus Iliados.
Fortunate, inquit, juvenis, tuba maxima laudum,
Aurea Mæonidæ cui data Calliope.
Pace tamen Magni mihi dicere fas sit: Achillem,
Nec fortunatum censeo Mæonidem.
Fortunatus enim nemo est, aliunde beatis
Qui miser exquirit materiam titulis:
Quod canit hic, gerit ille: canat ni, quod gerit ille,
Est nihil: ille gerat ni, canit iste nihil.
Nempe deest isti Mars, illi Musa, coronat
Qui fortunatos junctus uterque viros.
Fortunate O Rex, cui Musaque, Marsque dederunt,
Iste, canenda geras: illa gerenda canas.

Ad Heroas Christianos hoc Poemate indigetatos

Aliud.

RElliquias flammæ, Trojanaq; rudera, Magnus
Lustrat Achillæum dum Macedo tumulum.
Si fortunatum magnâ proclamat Achillem
Voce, canas numeris hunc quòd, Homere, tuis.
O fortunatos! quibus una est gloria, summi
Vatis & ore cani, Regis & ore coli.

Præfa-

Præfationis Regiæ ad Lectorem Metaphrasis.

SÆpenumero accidit, ut mortaliũ actiones contrarios omnino auctorum consiliis eventus sortiantur: atq; hoc quidem, amice lector, in Naupactiade mea experientiâ edoctus nõ ita dudũ depræhendi: Ea etenim licet nondum typis excusa in publicum prodierit, surreptitiis tamen exemplaribus, inscio certè, & invito me, divulgata in manus hominum pervênit, & quòd præfatione non præmuniretur; perperam & sinistrè à quibusdam nonnullâtenus est excepta. Enimverò præfationem mihi consultò omittendam duxi, ne eruditi lectoris ingenium ad hoc rude opusculum absque commentario capiendum imprudenter, tanquam minùs idoneum redarguere, atq; inde injucundam, ac ingratam totius Poematis lectionem reddere in ipso statim limine viderer. Sed contrà accidisse video: nonnulli enim de nostro per præfationem consilio non præmoniti, eo quadamtenus perperam accepto, aut detorto, rem omnem in deteriorem partem arripere non rubuerunt. Et cum non ignorem hoc in primis improbari, quòd mercenarii Poetastri instar, nullâ nominis, aut religionis, quam profiteor, habita ratione, ex professo nothum, eumq; Papanum hominem laudibus efferam, exposita hujus Poematis tum naturâ, seu genere; tum methodo, seu ordine; imperitum lectorem errore suo extricare, cæteris autem omnibus omnem

cavillandi ansam precîdere hîc decrevi. Poematis hujus genus, seu naturam quod attinet, argumentum est à minori ad majus poeticâ collatione copiosè illustratum. Atq; ad hoc quidem elucubrandum per occasionem scelestæ illius conjurationis, & sanguinariæ in Orthodoxos per universam Europâ concitatæ persequutionis adduci me sum passus: eâ certè primum fervente, poema hoc qualitercumq; à nobis exaratum prodiit, quod nostra illa postremis versiculis sub calcem hujus opusculi ad afflictos Evangelicos adtexta προτρεψις perspicuè evincit. Quâ etenim per Gallias æstate nefarium illud Fœdus primò est promulgatum, eâdem noster hic labor & inchoatus est, & consummatus. Cantici hujus ordo, seu methodus hæc est. Operi universo præmissa est poetica præfatio, in qua nec nomine, nec periphrasi Iohannem illum Austriacum exprimo, quod profectò factum oportuit, si poema hoc in ipsius laudes conceptum prodiisset, ad exemplum Virgilij,

An. Chr. 1585. Ætatis Regiæ. 18.

Arma virumq; cano.

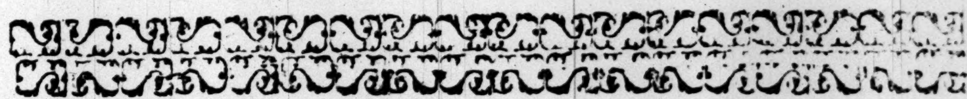
Et Homeri,

Dic mihi Musa virum.

Quos imitari, si consilio id nostro quadrare potuisset, neutiquam sanè puduisset. Præfationem excipit non Divarum & Divorũ (in quorum adulterinum, ac commentitium honorem bella omnia Austriacus suscepit) sed veri unius Dei invocatio. Huic subjuncta est Poetica collationis nostræ historia, in qua pictoris instar, effigie primùm leviter adumbratâ, mox vivis coloribus, lumine, & umbris absolutâ, promiscuis rerum gestarum circumstantiis, prout artis Poeticæ leges ferunt, nonnunquam addo, nonnunquam etiam, ubi commodum videtur, detraho. Poeticam hanc comparationem

con-

continenter excipit Angelorum Canticum, in quo premissam comparationem afflicto tum Ecclesiæ statui accommodo, arreptaq; inde occasione, paucula de religione confidenter profiteor. Postremò totius poematis Epilogus novissimis octo versiculis scopum, & finem mihi propositum perspicuè declarat, meumq; à minori ad majus comparatorum argumentum ita planè, & plenè explicat, ut ista persequi citra pudendam ταυτολογίαν sit nefas. Tandem ut rem omnem in pauca contraham, quantumcunq; Johanni Austriaco honorem hîc vindicamus, ejus tamen in hac palmâ obtinendâ, non tanquam primariæ, aut secundariæ causæ, sed tanquam privati hominis, historica veritate ita exigente, meminimus: nam ut à nostra dignitate alienissimum est, cujusvis mortalis laudes mercenario stilo decantare, ita certè infra fortunæ regiæ apicem est, ac fastigium, cujusvis mortalis vel amore, vel metu à scribenda, aut profitenda veritate vel tantillum dimoveri. Iam prolixiorem hanc, amice lector, Apologiam, ad quam non meo genio, sed necessitate quadam impulsus sum, boni consule, & Vale. *Edinb. Prid. Cal. Maias.* 1588.

Naupactiados Regiæ,

Metaphrasis Poetica.

GEsta Dei miranda cano, Bonitatis ab alto
Insignem Miserantis opem; revolubilis axe
Ætheris effusas Iræ indignantis habenas;
Armaq; & horribilem duro certamine Martem,
Commissasq; acies; dubiisq; furentia signis
Agmina; sanguineum miserando funere pontum;
Vulnera multigenis cumulata horroribus, ardent
Fortè Corinthiacas dum bella insana per undas,
Infestisq; fremunt armis, recutita profani
Hinc Selimi turba; hinc Christi mundata lavacro
Sanguineo sordes acies quæ pellit avitas
Une Deus, tu trine Deus, ter hypostasis una,
Tres simul æterni, tres omnipotente coæqui
Numine; personis, mirum! O Deus une, ter unis.
Omnipotens genitor, supplex tua numina posco
Per Verbi, Natiq; tui venerabile nomen,
Primus in ætherias, jus imperiumq; phalanges
Qui tenet, & studio peragit tua jussa fideli,
Huc ades, O! nostros supra hæc mortalia sensus
Effer, & invalidam Sacro Spiramine musam
Imbue, quæ terras cantet tua gesta per omnes.
Tempus erat (sed adesse Deo nos nulla putamus
Tempora, nam lapsis præsentia, lapsa futuris
Non vari[illegible] ruunt: at terras perpete Phoebus
Lampade collustrans, alienis splendida flammis
Lunaq; perpetuis redeuntia tempora giris

Incerto, ast certo pariunt, variantq́; meatu:
Hora, dies, noctes, veniunt hinc mensis, & annus,
Pérque vices redeunt. Sed mens humana, profundis
Corporeæ quæ molis hebet fuscata tenebris,
Ut nequit æternas acie discernere leges,
Suevit ad humanum divina affingere sensum)
Quum Deus Angelicis, visu mirabile! turmis
Cinctus, & ad dextram Christo insignitus Iesu
Iam summa Empyrei celebrans prætoria cœli
Undique diffuso clarus fulgebat honore.
Interea cautus scelerum fabricator, & Orci
Luridus impostor, fallax veterator, Adamæ
Stirpis, & infandus Superûm sese ingerit hostis.
Haud mora, Christicolûm sortem miseratus iniquam
Androtheos, *monstriq́; feri commenta perósus*
Talibus immanem petit indignatus hyænam.
Non artes, astus-ve tui; non subdola fallunt
Consilia, ut magnâ ByZanti Impostor, ab arce
Iam ventas, tumidis sponte insultantia Turcis
Pectora, jam rabidas & ut inflammaris ad iras,
Ne populi pars ulla mei, qui dia veretur
Numina, sacrilegos Turcarum evaderet ausus.
Quò tandem, Pater, isque tuos eludet acerbis
Barbaries Otomanna malis, ut cæde piorum
Lætus, & immani Satanas de clade triumphet.
At contrà, hæc Satanas. O quàm pietasq́; fidesq́;
Turciq; nûm fumo, Zephiriq́; est vanior auris,
Christicolûmq́; simul? numquid certatur utrinque,
Quis magis averso recti de tramite cursu
Devius in vetitos flectat vestigia calles?
Numquid & infamem vitiis tu juris utrumque
Permittis, Deus, esse mei, securus ut illos

Arbi-

Arbitrii pro lege mei rapiamq́; ruamq́;?
Tum Pater ætherius, rerum cui summa potestas,
Cujus ad exiguum tremefacta cacumina nutum
Montibus insiliunt, minimæ qui accensus ab iræ
Scintillâ, horribili trepidas stridore cavernas,
Antráque, & effractis terræ compagibus, ima
Fundamenta quatit, vocis qui flamine totum,
Materiâ, mundum, nulla præeunte, creavit:
Ille trahens calido fremebundas pectore voces
Talibus intonuit. Licet, Immanissime rerum,
Eloquii cum luce mei, commenta cerebri
Christicolûm pars magna sui commisceat, omnes
Attamen unanimes Christum amplectuntur Iesum,
Nunc odijs absiste, meos non inde licebit
Christiadas brutis truculenti exponere Turcæ
Ausibus, ut mea vis memorandaq́; gloria nostri
Nominis immensum pateat diffusa per orbem.
Ergo, satellitii Princeps fidissime nostri,
Qui populos mundi varios, divisa Monarchis
Regnáque, & innumeras, Gabriel, lustraveris urbes
Nuntius ætheria cæli demissus ab arce,
Nunc Venetûm mæstam remea festînus in urbem,
Occultámque animis infunde silentibus iram,
Ut memores, quæ damna Selym, quæ funera victor
Edidit, & quantis cumulavit stragibus urbes,
Funera funeribus, damnis quoque damna rependant.
Non ita pernîci vacuum per inane volatu
Horridus invehitur Boreas, juga summáque præceps
Perflat, & excussâ glomerans proludit arenâ.
Quàm soboles alata Dei, cui sola voluntas
Sufficit instructas pennis properantibus alas.
Urbs jacet Adriaci tumido circumsona fluctu

Æquoris, Ausonio distat quæ littore quinque
Millibus, undantes propter maris undique fluctus,
Esse tamen Superi cui non licet insula ponti:
Unde situs Marci summa ad pinnacula templi.
Fluctibus in mediis solida tellure vacantem,
Sed tamen immotam stupidus mira beris urbem.
Nempe, quod impatiens terræ Natura negavit,
Hoc studiis humana suis solertia tandem
Præstitit, undanti maris indignantis in æstu
Defixa & trabium silva, condensa locavit
Fundamenta, maris domitrix queis læta superbit.
Hic spatiosa, foro celebris, patet insula; Marci
Tutelare præit numen: præfulget honore
Dux vigil, & socio moderatur cuncta Senatu.
Hic Thetidis furias, tumidasq; ut mulceat iras,
Annua solenni pangit sponsalia ritu.
Hanc ubi Dædaleam Princeps descendit in urbem
Angelus, humanos habitus, vocemq;, colorémque
Accipit, & tacitus fluitantia permeat urbis
Compita, cùm studiis clarus pietatis, & æqui
Civis oberrantem alloquio remoratur amico,
Cui Gabriel tales promit de pectore voces.
Quid geritur? quid adhuc ignava per otia vitam
Perdimus? immeritos numquid noctésque, diésque
Effera vis Selymi vexat? permulta Ducúmque
Exanimata jacent Mavortia pectora? numquid
Turcicus obstructas tenet obsidionibus arces
Miles, & assiduo miseros premit undique luctu?
Eia age, quin mediis vitam sortimur in armis?
Iam pudeat cessasse: Deus conatibus usque
Fortibus, & ceptis favet usque audacibus. Hæc ut
Dixit, in ætherias fugiens evanuit auras,

Consilij sed fama omnem diffusa per urbem
Fertur, & argutas ubi plebi irrepsit in aures,
Hausta semel, placuit cunctis; postrema Ducémque
Impulit, & summâ mirum gravitate Senatum,
Concussitque animos, bellíque reduxit amorem.
Interea vario jactata Venettia planctu
Contremit, ut Turcam bello frænare superbum
Iam nequit, ut Cyprus longùm oppugnata profanis
Hostibus in prædam cessit, vastatáque ferro
Regna procul Latiæ distantia finibus oræ.
Obstupet hìc tandem, tandémque (novissima cunctis
Quæ superest medicina malis) ubicumque per orbem
Christicolûm sacros templa instaurantur ad usus,
Impetrat assiduis precibus divina vocari
Numina, quæ tristes solvant miserata dolores.
Iam cælum Venetus pernoxque, & perdius unum
Spectat, & indocilem jejuno verbere carnem
Castigat, querulísque Deum succumbere votis
Sollicitat: gemitu taciturna silentia noctis
Exagitata gemunt, miserè totámque per urbem
Singultus, planctúsque sonant, & lumina luctus
Tristibus obscurat lacrimis: mærórque, dolórque
Prosternunt validam periniqua morte juventam.
Fæmina, sopitis exsangui frigore nervis,
Semianimis prostrata jacet: palmarius infans
Ubera demulcens lacrimoso undantia lacte
Ut videt abjectam, lamentantemq́ parentem,
Hanc sequitur luctu docilis consorte, piúsque
Commovet attonitas trepidis vagitibus auras.
Nobile quinetiam genus aversata juventus
Pallida lugubri vestîta incedit amictu.
Quin lacrimis, gemitu, planctu, mæroribus horrens

Sol stupet, oblitus mundi, auctorisque, suique,
Oceani tremulis citior se condit in undis.
Non semel infamis tenera cum Matre Cupido
Obrutus innumeris, gravibúsque doloribus, audet
Flammiferas vibrare faces; non tela, nec arcum
Tangere: Circumeunt ceu spumea fluctibus urbem
Æquora; ceu liquidis vicos mare pelluit undis,
Sic mediâ suspensa domo laquearia tristis
Fletus, & auratos lacrimosum flumen honores
Obruit. Horrisono veluti mare murmure fluctus
Concitat, & furiis resonantibus astra lacessit,
Sic domus interior miseris plangoribus, omnis
Testudo Empyrei resonátque altissima cæli.
Musa, dolor! dolor! infandos, mea Musa, dolores,
Et tremulum mihi siste pedem, ne impulsa querelis
Ilia rumpantur, lacrimis quoque vena redundet.
Hic status, hæc Venetos fortuna miserrima cives
Obsidione premit, Solio cùm missus ab alto
Angelus ætherius, populúmque, Ducémque, Senatúmque:
Incitat acceptas bello reparare ruinas.
Nec mora Christicolas in fœdera sancta Monarchas
Sollicitare labor fervet, qui classe, virísque
Se socient, armísque doment communibus hostem.
Hinc stabili tandem bellum jurata profanum
Sacramenta fide sanxere; piúmque Monarchæ
Conceptis fœdus verbis pepigere futurum,
Dum Turcis, Christique piis infesta manerent
Bella, sed ut certo gererentur bella paratu,
Vere novo placuit per Eoi marmora ponti
Classem turrigeris validam concire carinis.
Ergo vacaturi studiis Martísque, marísque
Messanam proceres, ingentia nomina, tandem

Ad-

Adveniunt, sociisq; parant communia curis
Austriades quinti soboles Mavortia Carli
Armorúmque, virûmque caput: Martísque propago,
Et Veneris Venetâ magnus Venierius urbe
Ductor: & afflictis Genuæ certissima rebus
Anchora, terribilis rapido Neptunus in alto
Aureus; & Romæ columen, bellique Columna.
Hîc ubi congressi, longis sermonibus ista
Addidit Ascanii sapientia provida Cornî.

Magnanimi, fortésque duces, armísque potentem,
Numquid & instructam generoso milite classem
Ducitis? Heroas quæ causa indigna paratos
Cominus infestis prohibet concurrere signis,
Fortunæque rotis dubium concredere Martem?
Non tanta adversum funesta pericula bellum
Afferet, & tristis, prohibete ô Numina! clades,
Quanta reportatis victoria læta triumphis
Commoda: cùm nostris jam nulla gerantur in oris
Bella, quid infaustæ metuenda est alea pugnæ?
Quin quoque non duræ famis insuperabile telum,
Non luc tabificâ pestis grassatur in hostem,
Solvit & immani miserandam funere classem.
Nostra nec adversæ numero, nec viribus impar
Classis erit: quæ vos igitur nunc justa moretur
Caussa, Duces? jam jam totas effundite vires,
Solvite corde metum, remoræque abrumpite crimen
Caussa iubet Superos melior sperare secundos.
Hoc tamen, O Proceres, animis advertite, certo
Ordine, vos certis disponite legibus arma,
Vela, virósque simul, studiis confusa priusquàm
Agmina terribilem temerè effundantur in hostem.
Sin minùs, hanc seriem differtis in horrida belli

Tempora, magnanimos horrore videbitis atro
Attonitos pallère Duces, turbata tumultu
Castra ruent; licet ignari discordibus omnes
Præcipient facienda sonis, ignota Ducísque
Munera, vix notis tyrunculus arroget armis.
His dictis animos belli inflammavit amore,
Nec mora, quemque suum munus rapit, armaq; læti
Expediunt, quâ quisque potest accingitur, & jam
Anchora fundatas solvit resoluta carinas.
Dorica Tyndaridos quondam indignata rapinam
Classis, & Iliacos bello eversura Penates
Non animis, manibus, rigidis-ve æquaverit armis.
Huc usto & sterili perdives Iberia saltu
Contulit egregios invicti Martis alumnos
Mille quater geminos, queis dura per omnia virtus
Compositis pugnare animis, manibusq; superbo
Atque alienigenas cilii contemnere fastu.
Itala fæcundis tellus placidissima campis
Huc quoque transmisit validas, bis sena, phalanges
Millia, queis mirum est argutæ mentis acumen,
Ingeniumq; capax fandi artibus, atque nefandi
Sopitam incauto vindictam afferre sodali.
Misit hyperboreis tria millia Teuton ab oris,
Est hominum vænale genus, belliq; ferendis
Impetibus, nulli virtute, aut viribus impar.
Huc quoque, quos pietas, & inexsaturabilis horror
Turcigenûm vario mundi concivit ab axe,
Sponte suâ portum tria confluxere sub unum
Millia. Non hominum numerosis viribus impar
Classis adest: adsunt ingenti mole triremes
Octo & bis centum: & toto miracula ponto,
Centauri sex immani compage minantes

In

In cœlum: doctique Notos anteire furentes
Vasta quater deni per Tethyos arva phaseli;
Viginti & quinæ vasto fundamine puppes
Commoda castrensem, vectant genialia cellam.
Ergo ubi jam portus fidâ statione relictâ
Trudibus in vastas pelagi propellitur undas
Classis ovans, ardor magno certamine fervet
Nauticus, hîc alii subito conamine funes
Expediunt, celerique pedem pede ferre laborant.
Hîc alii antennas summa ad carchesia ducunt,
Et placidis implent fluitantia carbasa ventis.
Parte alia ductis remex ad pectora, tonsis,
Incumbit transtris, & lento verbere fluctus
Summovet invitus, scuticæ cui pronus habenis
Instat, & abstrusas languenti à pectore vires
Elicit increpitans plagisque, minisque magister.
Eruta finduntur crebris Neptunia sulcis
Æquora, & à fundo impulsis freta fervida remis
Versa ruunt circum latè spumantibus undis,
Sulfureo scloppum exonerat scloppartus igne,
Horrificoque quatit tonitru mare plumbeus imber.
At Draco, Tartarei monstrum lethale barathri,
Cui lites, odiumque, & bella ferocia cordi,
Vidit ut unanimes armari in prælia, nectit,
Quâ potis est vafer arte, moras: rixisque, minisque,
Christicolas inter jacit immanissima belli
Semina, sed Procerum prudentia rara, Ducisque
Pervigil ingenium pravas melioribus artes
Artibus elusit, stygio emissasque baratro
Dissidii primo flammas exstinxit in ortu,
Compositos docuitque animos, æterna caducis,
Publica privatis præponere commoda rebus.

Protinus in primas Selymæi littoris oras
Fama volat, monstrum quâ non deformius ullum,
Illa ad supremæ ventosa cacumina turris
Excubat insomnis semper vigil, obvia sensu
Cuncta ardens fallace rapit, Zephyróque procace
Ocyor excurrens facta, atque infecta referre
Præco loquax gestit, permenso & garrula mundo
Vana magis solidis præfert, commentáque veris.
Hæc jam multiloquis Turcas rumoribus implet
Christigenas coiisse duces, aciémque coactam,
Quæ paret acceptas bello sarcire ruinas.
Ut primùm hæc patuere, citus speculator in altum
Mittitur; instantem simul exploravit ut hostem,
Regreditur portum, certo rémque ordine totam
Apperit, at numero se, mox Selymúmque fefellit.
Quippe ubi Christiadas inita ratione cohortes
Supputat, inventus vero leviórque, minórque
Colligitur numerus, vano inde superbia fastu
Turgida perfudit Selymo præcordia fastum
Contemptus comitatur iners, secura malique
Segnities, pestis, qua non funestior ulla,
Magnáque perpaucis subvertere castra maniplis
Doctior, haud Ducibus concæpta impunè superbis.
Exin vela dari, classémque edicit in æquor
Detrudi Selymus; provecta, urbésque, sinúsque
Remigio superans, unco fundata bicorni
Tota Corinthiacis tandem consìdit in oris.
Iam Messanæam Christi cùm exercitus urbem
Appulit, auratos blandis decorabat aristis
Flava Ceres campos, ridenti messe lacessens
Falcibus armatos segetem tondère colonos:
Iam quoque pomorum gravibus proventibus arbor

Stipite

Stipite succiduo nutabat onusta: recoctis
Puniceus ramis, nullo quassante, cadebat
Imber: & in lætos Bacchi genialis honores
Ad numerum rudibus se conglomerabat in orbem
Motibus agricolûm chorus, oppressúsque Lyæo
Torpida in exanimem solvebat membra quietem.
Martia sed Siculo cùm classis in æquora portu
Solvit, & Oceano se credidit, arva rigebant
Fœtibus orba suis, squalebat pampinus uvis
Pallida calcatis, fame languentesq; cadebant
Exsuccis frondes ramis, & marcida valles
Implebat membrana: novus revocabat arator
Sub juga desuetos arva ad renovanda juvencos.
Iámque propinquabant acies, multúmque fremebant,
Præcursor cùm promptè animos Venierius addit
Ingenuo, mendace tamen rumore, profanas
Nempe sagax decies quinas formidine victas
Præcipitante fugâ monet evasisse triremes.
Christicolis famâ hac Martis furiosa cupido,
Bellandíque accensus amor, spirantibus acrem
Pectoribus Martem, subeunt sinuosa Corinthi
Æquora, Mavortíque parat se quisque propinquo.
Atque ea diversa penitùs dum parte geruntur
Iam pater Omnipotens, acie qui providus acri
Singula dispiciens, fatorum præscius auctor
Destinat, inque suas constanti tramite metas
Dirigit, astrigero terram spectabat Olympo:
Hinc comes arridens hilari Clementia vultu,
Inde supercilio, rugísque Astræa protervis
Assidet, hæc Domini languentes asperat iras
Continuò, gravibúsque monet commissa piare
Crimina suppliciis, gemitu, lacrimísque replere

Intima tecta, vagis tristésque ululatibus agros.
Altera sedato patrii succendit amoris
Alloquio flammas, iratáq; pectora mulcet.
At Deus adversam placidâ moderatur utramq;
Temperie, laxas iratæ effundit habenas
Iustitiæ rarò, Bonitas viget, atque vigebit
Integra, non ullo sæclo interrupta, nec ævo.
Quin quoque, quâ mundi discordia crimina pendit,
Æqua est libra Deo, Bonitas hanc prona ministra
Porrigit, & precibus supplex ardentibus urget,
Vt Mahometicolûm perpendere crimina iudex,
Christicolûm trutinâ simul & dignetur in una.
Hæc ubi perpendit, vergens examine prono
Lanx Mahomæta piis gravior præponderat, unde
Irarum indomitos animum commovit in æstus
Turcarum impatiens, horrendùm infrenduit ore
Omnipotens, pallore ingens stupefactus Olympus
Contremuit, tellus penitis agitata latebris
Horruit, attonitus fundo mugivit ab imo
Oceanus, summo trepidarunt vertice montes,
Horridaq; obscuris Plutonia regna cavernis.
Ergo ubi purpureis tenebras Aurôra quadrigis
Dispulit, atque diem jam jam cassita propinquum
Nuntiat ore canens tenui, vultumq; sequaci
Instabilem pelago demergit Cynthia, pulsis
Cæruleum Titan nebulisq; inducit Olympum,
Immane horrendi signum Mavortis, Iberus
Sanguineum mali vexillum in vertice pandi
Imperat. In celebri velut urbe Aurora cubantes
Cùm citat artifices, sua quemque ad pensa: labori
Quisque suo parat arma: libris elementa futuris
Chalcographus jungit: vivum referentia pictor

Com-

Commiscet pigmenta: faber sub cote securim
Impiger exacuit, nunquam cedente retusas
Asperat hic acie limas: hîc arida subdens
Nutrimenta suis vitriarius ignibus, audax
Ignea perpetuam vocat in certamina Vestam,
Planitiemq; dolat latomus rude marmor in æquam.
Sic ubi Christiadûm pugnæ manifesta cohortes
Signa dari advertunt, premit exsultantia palmam
Corda referre decus, vel certæ occumbere morti.
Expedit ignivomos Vulcania secta labores,
Fulmina, & indomitum domitura tonitrua pontum:
Hic gladios polit ancipites, flammamq; vomentes
Cotibus, hic nervis arcus, jaculisq; pharetras
Instruit electis: poliunt thoracas, ahenis
Constringuntq; hamis alii, sua carbasa nautæ
Accelerant agiles: discors viresq;, animosq;
Extorquet clamor subterq;, superq; ruentum.
Haud aliter fremitu mussant examina denso,
Cùm festina favos, & dulci nectare cellas
Distendunt: proprio distincta emblemate cernas,
Ut Zephyrus vexilla furens, ut aplustria gaudet
Ludibrium vacuo fluitantia prodere cælo.
Nec minùs ingentes volvebat pectore curas
Austriades, non tantum alios tormenta, rudentes,
Fatiferiq; enses, arcus, celeresq; sagittæ
Exagitant, aciē quantum forma illius angit,
Ambiguamq; trahit studia in contraria mentem.
Ast inito celebri tandem Procerumq;, Ducumq;
Consilio, placuit redivivæ ad cornua Lunæ
Curva tripartito ducibus disponere classem
Ordine. Jam medii robur, validissima, belli,
Agmina, ductor agit Princeps. Genuana juventus,

Et dextri regimen cornus cessere Columnæ,
Lævaq; belligerâ ducit Venierius arte.
Sicubi Ductor Iber aciem digesserat, omnem
Remigio classem circumlegit, ardua primis
Pectora succendit ducibus: quin, nomine quemquam
Dignatur stimulare suo, memoriq; precatur
Expendant animo, quàm justa, & sancta coactos
Causa pios moveat sceleratam exscindere gentem,
Quantus honos fuso redimendus sanguine, merces
Quanta manet victricem aciem: redimenda piorum
Agmina servitio quot &, heu! quantumq; Tonantis
Gloria conflictu subeat discrimen in uno.
At Mahometicolûm ducat si effræna triumphum
Barbaries, victis Christo credentibus, addit
Vincula, & horrendis ergastula lurida pœnis,
Torquendis longo captis fabricata dolore.
Vocibus his, gestuq; alacri, vultuq; sereno
Christicolis Princeps oculos, auresq;, animosq;
Omnibus erexit; palmæ hinc præsaga futuræ
Vox oritur cunctis magno, Victoria, *cantu.*
Turcicus haud aliâ prodit exercitus arte,
Quem duo, barbarico dicti de nomine, Bassæ,
Imperio frænant; Alio maris alea certo
Obtigit imperio, sors est tua, Portave, tellus:
Hi medium belli ducunt, duo fulmina, Bassæ,
Agmen, & indomitas Ochial in læva cohortes
Cornua: tu dextras moderaris, Beie, phalanges.
Ergo ubi Barbaricos aciē, classisq; paratus
Lustravit, tali est Alius sermone loquutus.
Si, Iuvenes, prima repetens ab origine pandam
Sæcula quot semper victrix Otomanna peregit
Progenies, dextra quoties domitrice rebelles

Chri-

Christicolûm dignis repreßit cladibus ausus,
Et quantis, vos! vos! dudum sopita novantes
Prælia semiviros fudistis stragibus hostes:
Quis, precor, ardenti pectus non æstuet irâ,
Cùm pulsos videat semper, semperq́; subactos
Ardua semiviros audere in prælia, nobis
Et partum extorquere decus? victoria largam
Ista dabit prædam: quæcunque Europa capaci
Dives habet gremio, patrias referetis in oras.
Sin acie fusos, victosq́; everterit hostis,
Infames spectate cruces, tormenta, dolores,
Et miseræ varium mortis genus, antè subactis
Quæ mala Christiadis vestra inflixisse libido
Gestiit, hæc eadem multo cumulata rependent
Fœnore: quæsitam benè famam infamia turpis,
Infandus laudem pudor, ingens gaudia luctus
Obruet, & nullis revirescet gloria sæclis.
Nunc animis opus est: enses, hastilia, glandes
Diriget instantes divus Mahometus in hostes.
Sed tamen hoc vereor, dum vos in bella ruentes
Vocibus his teneo, Christi tremefacta capessant
Castra fugam. dixit, fremitu, plausuq́; sonoro
Grata Ducis cunctæ testantur verba cohortes.
Phœbus ut adversæ instructis micuere phalanges
Ordinibus, nitidis aciē splendescit in armis,
Fulgurat, & rutilans liquido tranantia ponto
Squammea percellit tremulis examina flammis.
Bellatorq́; divus radiorum luce coruscans,
Turcigenis, hebetat, multùm indignantibus, ora.
At regnis magis ipse suis volucrisq́; levisq́;
Æolus aspirat constanti flamine Turcis,
Congressum tamen; O bonitas miranda Tonantis!

Anticipans paulò, fidus se transfuga fidis
Jungit, & infestis primus jaculatur in hostem
Flatibus: agnoscunt palmæ præsaga Fideles
Omina Bellipotens cœli proponere Numen.
Oceani interea quatefacta palatia terrent
Horrida raucisonis tormenta boantia bombis.
Bellonámque in bella vocant, rapidúmque Gradivum
Ignivomo procul ore: tubæ clangentis ahenus
Præco citat cunctos, Martísque inflammat amore.
Hem! quid? egon gestas acie res, singula belli
Momenta incultis depingam versibus? ac si
Spumantem tetro vidissem sanguine Martem,
Terribilémque, potens qui jura, & fræna, Tonantem
Dat Marti insano: procul! O procul absit! in ipso
Qui belli fervore manus, mentésque furebant
Indomiti, vivam si quandò effingere tentent
Historiam, victi rerum sub mole fatiscent.
Huc tamen audentem cùm me temerarius ardor
Traxerit, auspiciis Domini, placidísque legentum
Plausibus erectus, concursus carmine duros
Persequar, ut Phœbi radiis percussa colorem
Corpora Phœbæum referunt, sic forsitan umbram,
Signáque gestarum referent mea carmina rerum.
Hæc data Christicolis ubi bella est tessera, jam sex
Centauri visu immanes, qui prima ruentis
Cornua firmabant classis, pelluntur in hostem.
Ut primùm ignito concepit fomite pulvis
Sulphureus flammam, rimâque illapsus ahena
Turbine terribili penetralia tormentorum
Excutit, horrisono tonitru cœlum omne remugit,
Astráque commotis resonant excussa quadrigis:
Fumea cæruleas atro nox sulphure nubes

Obruit

Obruit, insanis tempestas sæva procellis
Irrumpit: clavorumq́ue, uncorumq́ue, globorumq́ue,
Atque cathenarum volitantum ferreus imber
Ingruit, & Selymas ingenti strage cohortes
Involvit: tantis mistus reboatibus atrox
Clamor, singultus, planctus, tristisq́ue ululatus
Vulnere stratorum, diversâ & morte cadentum
Aëra luctisono percellit murmure, Pontus
Ipse tremit, vitrei, cives, pinnata, profundi,
Agmina, concussam effundunt formidine vitam:
Cuncta licet gelido tremerent horrore, metúque,
Non metus, horrisonisq́ue fragosa tonitrua bombis,
Non clamor, non singultus, tristesq́ue ululatus
Fregêre ardentes Turcis audacibus iras.
Quin animis, armisq́ue truces inflicta laborant
Solvere damna Piis. Tonat ingens ore sonoro
Machina, sulphureo vacuatus pondere stridet
Horrendùm tubus, Austriadas ita cædibus implet,
Cæsa repugnantes ut adæquet turba cohortes,
Adria sanguineis ut turbidus æstuet undis.
Non tamen hanc placidam fortuna volubilis auram
Turcigenis dedit esse diu. Tormenta boatu
Christicolûm crebro eructant lethale volumen,
Quod præceps, rapidoq́ue evertens obvia pulsu
Obvallat stygiam numerosa morte paludem.
Portitor haud animas unus, non una profanas
Cimba capit, gemat usque licet sub pondere, multam
Accipiátque frequens stagnantem immersa paludem.
Dum natum pater hortatur, mox ferrea tundit
Sphæra patrem in multos atomos partîta; gementem,
Et dubium vitæ natum prætervolat: audax
Militibus facienda suis dum fortè Tribunus

Admonet, infensum, trajecto gutture, telum
Impedit offuso vitam, vocemque cruore.
Inde phalanx densum cuneum firmabat, ab hoste
Murmure cùm stridens crepero globus advolat, auras
Per medias ruit indomitus, cæcoque cruentus
Delectu impulsos trudit decimator in Orcum.
Iamque ita vesano resonabant cuncta tumultu,
Ut non ulla ducum miles præcepta monentum
Auribus accipiat, sibi dura per omnia miles,
Dux, & miles adest; memori præcepta revolvit
Mente, rudis primâ didicit quæ tiro juventâ,
Duraque magnanimâ virtute pericula temnit.
Dumque ita longinquis pugnantes eminùs armis
Missilis insigni tempestas strage fatigat,
Contiguus congressus adest, propiora triremes
Bella gerunt, manicis coëunt, uncoque rapaci
Amplexum hostilem rapiunt, lateri latus hæret
Impactum, oppositis stant rostra allisaque rostris.
Iam pavor excutitur, segnisque ignavia; reddit
Audaces spes nulla fugæ, pontusque timori
Invius. Heroûm destricto fervida virtus
Ense furit, teretique caput, quâ gutture pendet,
Amputat, exanimum prosternens vulnere truncum.
Hostica dum telum hîc suspensa per ilia mittit,
Dilecti imprimis tremulo celer hostis amici
Transadigit pilo femur: hinc mucrone gementem
Dum Pius elidit vitam, lethalis arundo
Excipit incautum, inferias huncque immolat umbris.
Turca repugnanti scapulas dum fortè fideli
Transfigit jaculo, vindex venit hasta, nocentem,
Perterebratque manum. Remex non segnior istis
Bella movet, servile genus, lapidumque procellas

Letiferas ciet: obscuris his splendidus armis
Sæpè cadit Ductor: pectus, crus, terga, lacertos,
Frustaq; dispersi videas contusa cerebri.
Nec minùs horrendos edunt tormenta boatus,
Queis simul ut flammam immisit jaculator, ab hoste
Glans volat, huic solido rumpens cava tempora plumbo.
Iam licet horrifero tonitru commotus Olympo
Fulminet Omnipotens, nulla tamen aure tonitrum
Accipiant acies, tanto tormenta fragore
Ingeminant, tanto tinnituq; ensibus enses
Conserti strident, validis vibrata lacertis
Pilaq;, & errantis vacuum per inane sagittæ
Murmur, inhorrescunt gemitus, planctusq; dolentum
Vulnera, clamores, & inania iussa bonorum
Crebra ducum, abruptis resonant fragmenta carinis.
Nunc freta concreto videas stagnare cruore
Mosaica Phariis virgâ seu contigit undis.
Hactenus ambigua concurrere sorte placebat
Numinibus, Fortuna, tuis quæ fronte serena,
Et torvo inconstans vultu frustraris utrunq;.
Hìc fera Germano certans Bellona Gradivo
Cædibus, antiquas avidè grassatur in artes:
Quò magis infanda bacchatur cæde Gradivus,
Et numero minor est acies, magis aggerat iras
Et furor, & misto gravis indignatio luctu.
His aurâ aspirat placidâ modò, gratior illis
Mox animos reficit lapsos victoria, jam jam
Instaurare novo credas certamine pugnam.
Heu! miseret, gelidoq; tremunt horrore capilli,
Christicolûm subit ut miserandæ cladis imago:
Dædala me series, & inextricabilis error
Implicitum tenet, Omnipotens, Spiraminis Almi

Cæca mihi deduc filo vestigia, portum
Euge! euge! optatum video! gaudete, Fideles!
Aurea jam properis volat huc victoria pennis.
Hoc dum successu fremerent utrinque phalanges,
Ductor Iber partes oculos deflectit in omnes,
Non procerum, non ulla ducum præclara moratus
Nomina, defixis Alium generosus in unum
Luminibus ruit, haud alius deposcitur armis.
Ergo ubi correptæ manicis hæsere triremes,
Consimili ac ipsas, fortuna incerta, cohortes,
Exercet levitate duces: nam quatuor ex quo
Turrigeræ magno tonitru fremuere triremes,
Fulmineo scloppi vomitur flammantis ab ore
Plumbea grando, cadunt funes, cæsiq; rudentes,
Strata cadaueribus squalent tabulata cruentis.
Jam pilis, jaculisq;, & acuto cominus ense
Certatur, primis cum palma affulget Iberis.
Magnanima siquidem juvenum stipante caterva
Ipse animis flagrans Alianæ impervia turris
Adsilit indomito dux propugnacla furore,
Confestim irrumpit, celsam totisq; triremem
Viribus ingreditur, nec & hic subsistere longùm
Fas erat, hunc etenim Bassa exundantibus actus
Fluctibus irarum grassantem robore, viq;
Excipit invicta, pulsum, fusumq; triremi
Exigit: ingenti Herois & strage fideles
Submovet: Austriades stragem indignatus acerbam
Indomitùm furit, hinc virtus Mavortia vires
Suscitat, hinc pudor, hinc rabido indignatio gestu
Pectora terribiles animosa flagellat in iras.
Stat casus renovare omnes, ingentibus ausis
Vel reparare decus, vel mortem laude pacisci.

Quin

Quin modò perculsis redit in præcordia virtus
Militibus, denso restaurant agmine Martem.
Irruit Austriades rapidus, non arma, nec ullus
Bellator sufferre valet; jam Bassa supremum
Perfugium, puppis vanum sibi quærit asylum.
Cùm Macedo, Macedûm decus immortale, suóque
Dignus Alexandro, vivâ spe raptus honorum
Involat, infœlixq; caput rotat ense, Ducique
Donat ovans victor non indonatus Ibero.
Hoc ubi supremi defixum in vertice mali
Turcigenæ vidêre, fugam meditantur inanem
Præcipites, dirâ victor quam cæde coercet:
Nec Selymo tantæ rediisset nuntia cladis
Fama, nisi fusis Melitani heroibus albi
Ter denis, Ochial, remeasset fortè carinis.
Jam patuit vicisse Piis, gratésque benigno
Persolvêre Deo, & leti duodena Piorum
Millia servitio numerarunt rapta profano.
O decus, Austriaci clarissime nominis Aster!
Splendorem truculenta tuum quid fata? Sorores
Lanificæ cæco tantum invidêre quid orbi?
Quid micuisse tibi, non illuxisse licebat?
Interea Ponto nox pallida surgit opaco,
Et placidâ Morpheus demulcet lassa quiete
Corpora, sopîtis mollítque animalia curis,
Cum vigiles Veneti dubiis eventa morantur
Mentibus; optati spes exsultantia tollit
Corda, sed hanc miseræ cladis formido coercet:
Nolentes audire volunt, noluntq; volentes.
Ast ubi Turcigenas memorandâ strage subactos
Aurea fama canit totam diffusa per urbem,
Virginibus mistæ matres, hilarésque puellæ

In medium saliêre forum, sociæque choræas
Instituunt, quarum Princeps præit omnibus odâ,
Quam reliquus dulci modulans chorus excipit hymno.

Chorus Venetus.

Eiâ, *Deum, Veneti* Juvenes, *cantate, Senesque,*
Hunc dulci vox alta canat modulamine, voci
Et comes accedat testudo, tubæque, fidesque,
Et quæcunque movent hilares concentibus aures.
Eia, bonum laudate Deum, facilémque parentem,
Cujus in afflictis nituit clementia rebus.
Nam modò cùm rabies Selymi furiosa tyranni
Cassibus implicitos, & ahena compede vinctos
Impediit, bonitas Domini miserata dolores
Cassibus expediit, laqueos, artésque nefandas
Vertit in hostiles, mundo mirante, phalanges.
Eia Deum, Veneti Juvenes *cantate, Senésque,*
Nunc juga qui nostro excussit servilia collo.
Mortifera scelerum contage infecta luamus
Pectora, sacratam Domini properemus in ædem:
Et laudum ætherios superemus cantibus orbes.
Non classe indomita, non vi, non arte, nec armis
Sed Jovæ *auspiciis tumidum calcavimus hostem.*
Hunc tuba raucisonis celebret clangoribus, hujus
Cymbala decantent benefacta, & tympana grates
Huic pulsata canant; lyra, tibia buccina laudent,
Barbitus, & motis quæcunque sonantia chordis.
Eia Deum, Veneti Juvenes, *cantate, Senesque,*
Nunc juga qui nostro excussit servilia collo.
Dum Venetis blandæ mulcentur cantibus aures,
Languidus ignavos torpor mihi serpit in artus,

Et

Et caput enervum sponte in sopita recumbit
Pectora, defessos palpêbra obnubit ocellos.
Pigra soporifero manus obstupefacta veterno
Non calamum, pluteumve regit, me torpidus omnem
Somnus, & incertæ certissima mortis imago
Occupat exanimem: cùm mox, quâ cornea pan dit
Porta viam, mihi tranquillis Deus aureus alis
Morpheüs obrepit, variis cui cedere formis
Ipse velit Proteus: hujus mihi numine longis
Corpora solvuntur curis, & turbida vitæ
Tædia pacifico cedunt mollita sopore,
Cùm chorus interpres Superûm, divina propago,
Visus in obliquum glomerari his cantibus orbem.

Chorus Angelorum.

EIa Deum, Aligeri Fratres, celebremus, & omnis,
Succiduo nitidi qui poplite Presbyter Agni
Genua colit, resonent ejus cœlumq; , solúmque
Laudibus: æternùs fuit, est, sempérque manebit
Hic Deus, in trino Deus unus, trinus in uno.
Hic Deus in nihilo vastæ fundamina terræ
Condidit, ardentes globulis stellantibus orbes
Finxit, & ex nihilo, tellus quæcunque capaci
Complexu, & cœli testudo volubilis ambit,
Hæc regit, hæc stabili firmissima lege tuetur,
Hunc magis, atque magis cantemus ubique Parentem,
Qui numen, nomenq; suum celebrare volentes
Prosequitur patriæ miro bonitatis amore.
Quin nec inexhausti tantùm beat ubere cornus
Hos Deus, æternis signata volumina Fastis,
Et certam eloquii constanti pectore normam

Qui recolunt; verùm & vani commenta cerebri,
Stultaq; divino miscent qui insomnia verbo.
Testis erit toti per sæcla perennia mundo
Palma recens, summis meritò decoranda triumphis,
Quæ data fucatis Christi est cultoribus, audent
Qui Chaos ætheriis miscère informe Libellis.
Si Pater Omnipotens tanto dignatur amore
Immunes turpi scelerum se labe professos;
Hic Deus, ô quantis cumulabit dotibus illos,
Qui scelerum sese baratrum lethale fatentes
Præsidium statuunt solum Bonitatis asylum?
Si Deus auxilio reficit, quos nulla salutis
Spes tenet, & dubiis fidei jactantur in undis;
Quanta piis dabit afflictis solamina, quorum
Cordibus incidit vitæ monimenta beatæ?
Si Deus instantis lethi de faucibus istos
Eripuit, quorum impietas furiosa colendos
Indigetes, multosq; sibi fabricavit Iësus,
Continuis Dominum precibus quæ turba fatigat
Unigenam, solùmque unum veneratur Iësum,
Quid mortem? aut Stygiæ metuat tormenta Gehennæ?
Hic si crusticolas inimicis liberat armis,
Qui, scelus horrendum! O Satanæ furiale venenum!
Orbiculata colunt ioculari crustula ritu,
Quâ tandem emeritos Dominus mercede beabit
Christicolas, quos non Draco, lucrum, flamma, nec ulla
Arma salutifero poterunt divellere Christo?
Si mansueta Dei patet his Clementia, quorum
Frontibus impressum stigma est lethale, character
Sacrilegi fraudum, & scelerum patris Antichristi,
Cædibus infandis, flammisque voracibus atrox
Qui lupus innocuum Christi insectatur ovile.

Vigetur

O igitur! quanta immensi diffundet amoris
Flumina Christicolis, miserè quos horrida vexat
Impietas, quorum electis insculpta leguntur
Frontibus æternæ signa expreßißima vitæ?
Has Deus errorum tenebras, noctisq; profundæ
Nubila, quæ cæca involvunt caligine mundum
Discute, multiplici finemq; impone labori.
Eia Dei rerum Domini, belliq; potentis
Aurea dulcisono Bonitatem ad sidera cantu
Tollite, cui magni par nil habet orbica mundi
Machina, vos ejus cantate encomia: & uno
Dicite, Bellipotens Sancte O, Sancte ô Deus, ore.
Hæc ubi dicta, chorus tenues vanescit in auras,
Claraq; depulso redeunt mihi lumina somno.
Vos igitur, propriam Domini Clementia sortem
Quos sibi delegit, recto vestigia calle
Sistite, bellorum nullis agitata procellis
Pectora deficiant: nam si retulisse triumphum
Christicolis dedit umbratis. O credite, verum
Corpus erit vanâ Domino jucundius umbrâ.
Undique septijugæ decicornis bellua Romæ
Usque fremat licet, hos animis constantibus æstus
Ferte Dei memores, ultor venit ecce, profanos
Perdet, & ipse sibi decus asseret omne, piisq;
Gaudia perpetuæ dabit immortalia vitæ.

THOMÆ MORAVII PAUCULA, QUÆDAM SCHEDIASMATA.

Ad Regem cùm publicas Authoris *De Regum in Reges Jure, Juris eiusq;* dictione exercitationes Edinburgi ANNO 1599. *habitas suæ Majestatis præsentiâ* aliquoties illustrasset

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΚΟΝ.

QVod Regum in Reges jus clementissimus audis,
Posthabitis regni sollicitudinibus,
Mancipio nexuq; tuus; mea sint tua quando
Cuncta, tibi quod dem, nil mihi sitq; meum,
Opto, tuum Deus in Reges jus vindicet: opto
Det Deus, ut Regnis, Rex, potiare tuis:
Christicolis tutor, patriæ Pater, hostibus ultor,
Amplifices Scoticum faustus & Imperium.
Tu clemens, justusq; regas; tibi sæcla peroptent
Cuncta, sed inveniant sæcula nulla parem.
Quid votis? vota hæc superas: cui nil super, optet,
Nil superest, faciat: quod superest, taceat.

Ad

Ad eundem. Aliud

Post varios casus, post tot discrimina vitæ
Das mihi quòd Latium, Rex IACOBE, tuum.
Quòd tandem in sacris spondes mihi læta Camænis
Otia, quæ meritis gratia digna tuis?
Nulla: meæ poterunt Latiæ sed si qua Camænæ,
Non patiar laudes, crede, latere tuas.
Quin tua, quæ totum illustrat, clarissima mundum
Musa, canam Musis quàm sit amica meis.
Laudibus Imperii tua nunc stat gloria; posthac
Stabit, & in Musis vivet ubique tuis.
Scilicet æternam Sceptra, & Diademata famam
Non pariunt, pereunt; quæ pariunt, pereunt.
At Musæ his vitam, Musæ his per sæcula famam
Cùm pariunt, vivunt ipsa ea, quæ pereunt.

Ad eundem anno 1604.
oblatus Janus.

NUnc redit & mundi Janus renovator, & anni
Janitor, Uranias nunc aperitque fores.
Hic cæli, hic Superûm, Fatique interpres, in isto
Singula mox quæ sunt orbe futura, docet.
Augusto tibi, Rex, monet, Augustæque, futura
Et Proli, & Regnis omnia fausta tuis.
Tu quoque præsentis (Jano nos credimus) anni
Arbiter, & Regum, Rex, Moderator eris;

Ver mundi pictor, renovator, [illegible] anni
nunc redit. Uranias nunc aperitque fores

Conjungesq; tuos æternâ pace Britannos,
Et tolles prisci nomina dissidii.
Non Scottus, non Anglus erit; sed uterq; Britannus,
Aut prisco Albinus nomine dictus erit.
Vindice te, Pietas jam longùm afflicta resurget,
Purus & antiquæ relligionis honos.
Vindice te, cœlo terras Astræa relicto
Incolet, hîc solium constituetq; suum.
Vindice te, doctis erit ingens gloria Musis,
Virtuti & proprius nunc sine fraude locus.
Vindice te, tandem Impietas scelerosa peribit,
Et sitis injusti sanguinolenta mali.
Vindice te, tandem Virtuti inimica facesset,
Et miseris Musis invida Barbaries.
Vindice te, fœlix nunc tota Britannia, totus,
Te quoque nunc, fœlix, vindice, Mundus erit.
Hæc Janus. Jano sed qui non credit, is ipsi
Non sibi, non oculis credit & ipse suis;
Nempe bonis, nisi tu, Rex, sis spes certa, malisq;
Terror; iis post te spes, neque terror erit.

Ad Eundem προγνωστικον.

QUæ fuit à toto divisa Britannia Mundo,
Divisa & populis quæ fuit antè suis,
Te Duce, cum toto nunc una Britannia Mundo
Fiet, erit populis semper & una suis.
Tu quoque jam regnis pacem dabis omnibus, aut tu
Rex subiges armis omnia regna tuis.
Nempe hoc Imperii Fatum est, fortunaq; summi,
Fertur in æstivi tramite Solstitii
Surgit ab Eoa, Occiduam devergit ad Arctum,
Cæpit in Assyria, desinet in Scotia.

Quæ fuit Imperii Romani Scottia finis,
Omnibus Imperiis Scottia finis erit.
Scilicet est Soli, & magno quæ Scottia Mundo
Finis, erit Summis finis & Imperiis.

Ad Henricum Iacobi Magni filiũ, Britanniarum, & Hiberniæ Principem Aliud.

Magne Puer, magnis prognate Heroibus; Heros
Major &, O! atavis ipse future tuis.
O decus eximium sceptri! O spes fida Parentis!
O Mundi! O Patriæ gloria summa tuæ!
Tu cœlo quidquid magnum est; tu quidquid in isto
Orbe fuit magnum, jam Puer unus habes:
Magnus in augusto nam splendet Iuppiter ore,
Mars, Venus, in facie Phæbus & ipse tua.
Ipse tuâ nobis describitur indole Cyrus,
Cùm Puer Astyagem visere gaudet avum;
Ingenio Magnusq́ tuo, presente Philippo,
Cùm domat indomitum pulverulentus equum.
Numinibus si vis ulla est cælestibus; olim
Si Cyro, & Magno gloria magna fuit,
Crede, tuis sub te veniet permagna Britannis
Gloria, quæsito fortiter Imperio;
Gloria non Græcis domitis, Persisve, Syrisve;
Gloria Romano sed pereunte Lupo.
Nec mirum hoc; Fati effatum est immobile summi,
Scottia Romanum finiet Imperium.
Inde fit, ut Scotici sit tandem, Henrice, Leonis
Splendida, Romanus, præda futura, Lupus.

In Regii Nominis Anagrammata *quædam, ex quibus Regi Anglicum* Regnum deberi Anno 1600. eruebatur.

O *Mina nominibus quid certa subesse retextis?*
Quid certam & certis esse sub ominibus
Rem dubitas? probăt ominibus Rex esse sub ipsis
Remq; certa & versis omina nominibus.
Quisnam igitur dubitet? spero tandem fore, tota
Anglia, si dubites, Anglia tota, probes.

In Roseum quoddam sertum Poeticum Regi eodem anno oblatum.

Q *Uod Roseum tibi, jam sertum datur, ominor illud*
Cui Rosa jam signum est, Rex, fore, Magne, tuum.
Hoc durum: in duris Rosa spinis nascitur, ex his
Quæritur, at spinis absque, vides, geritur.

In redivivum Musarum sub Jacobo Rege decus.

E *T Luci, & Musis Phœbus dux fertur; ab orbe*
Quŏd Luce, & Musis Sol abigat tenebras.
Nam sine Sole nihil lux est, nil Musa, per ipsum
Abs his barbaricæ diffugiunt tenebræ.

Hinc

Hinc fit ut, à multis cùm Sol defecerit annis,
Omnia sint tenebris abdita Cimmeriis.
Haud decus, haud Musis fuerit locus; omnia priscum
Ad Chaos, & ruerint omnia barbariem.
At novus ex quo Sol Jacobus *luxit, ab orbe*
Fûgit ad obscuras barbaries tenebras.
Ergo suum Musis quis jam non speret honorem?
Sol sedet in solio, Musaq; consilio.
Sole sub hoc Musis nisi jam sit splendor, & orbi
Et Soli, & Musis, heu! metuo tenebras.

In rarissimum Elizabethæ
Anglæ regnum.

Serva, quid Augusti fælicia secula? demens,
Quid proba Trajani secula, Roma, canis?
An fælix queat esse, suos, Patriamq; furenter
Qui jugulat vivens, qui sepelit moriens?
An probus, insigni claros Probitate, Fideq;
Qui necat? in summum qui movet arma Deum?
Rex probus, & fælix tantùm is, vivensq;, cadensq;
Qui facit, ut Probitas, Patria, stetq; Fides.
Ter proba! ter fælix! tu tres Virgo una ruentes
Stentq;, facis vivens; stentq;, facis moriens;
Nec modò stent, facis; emoriens facis, usque triumphent
Dum Scotiam sceptris addis, Eliza, tuis;
Afficta Alcîdæ ut credat verissima, credat
Mundus Amazonidas, atque Semiramidas;
Ut ficta, abs aliis credat quis facta; sed abs te
Facta, stupens credat ficta, videns oculus.

In verissimam Alexandri Dicsoni, & Authoris amicitiam.

UNa erat in binis semper mens, una voluntas;
Unus & in bino corpore sensus erat;
Unus erat binis dolor; oblectatio binis
Unáque; spes binis una, metusq́ fuit.
Unus amor binis; una aversatio binis;
Una etiam binis ira, odiumq́ fuit;
Unus erat nobis labor, una & cura duobus;
Una etiam nobis vita duobus erat;
Sic duo non duo sunt; unus non unus; at unus
Est duo; nunc duo sunt unus; utrumque simul:
Sic ego Dicsonus; fuit ille Moravius; & sic
Unus uterque fuit; neuter uterque fuit.

Nobilis cujusdam in ipsa nuptiali pompa extincti ad omnes mortales προτρεπτικόν.

QUàm falsa hæc miseræ, sint vanaq́ gaudia, vitæ;
Qui cupis exemplo discere, disce meò:
Dum cantatur Hymen; dum gaudia læta, chorosq́
Instruo; dum gratum sponsa parat thalamum;
Mors fit Hymen; pheretrum coniunx: mihi gaudia luctus;
Et chorus exsequiæ; fit thalamus tumulus.
Deliciis, vita ô fallax! cùm subsit in ipsis
Mors, pheretrum, luctus, exsequiæ, tumulus.

Anonymæ

Anonymæ cujusdem (quæ maritum, cui invita nupsit, sustulit, & insigne *documentum in ipso extremo supplicio, anno* 1600. omnibus mortalibus jam mo*riens reliquit) ad viatorem*

Aliud.

DIsparis, en! vitæ speculum mortisq; coacti
Omnibus exemplum triste feror thalami:
Nulli grata magis mors, vita minùsque; beata
Nulla minùs thalamo, nulla magis tumulo.
Disce, parens, natis dare libera vota; tueri
Disce maritalem, vir, mulierq; , fidem.
Disce O! quem scelerum absorpsit metuenda vorago,
In summis veniæ spem fore criminibus.
Nec crebrò hæc veniæ Phænix venit; unica secli
Est avis, hanc pauci, qui cupiunt, capiunt.
Ergo mori bene qui cupies, bene vive, viator,
Nec spera hanc nostram, dum malè vivis, avem.

Ejusdem Aliud.

VIta mihi mors est; mors vita; perenne meorum
Opprobrium vivam, delicium moriar.

In summam Illustrissimæ Heroinæ *Catharinæ Borboniæ, Henrici Francorum*, & Navarrorum Regis sororis unicæ, in verè Christiana Religione constantiam.

Gloria fœminei fuit hæc rarissima sexus,
Stemmatis, & patriæ flos, Catharina, suæ.
Fœmineis sexum superavit dotibus omnem,
Constanti & summos robore nympha viros.
Hinc dubium, majusne decus sibi fœmina victrix
Attulit, an victis dedecus illa viris;
Artibus, haud dubium tamen est, hanc mille petitam,
Viribus innumeris nec potuisse capi.
At sine vi, sine fraude ipsi nos vidimus ipsum
Attoniti Martem, proh! sine Marte, capi.
Ergo, Deo duce, cuncta potest si fœmina, magnus
Hoc sine si Mavors ipse potestq́ nihil,
Disce, vir, hinc fragilem stolidè nec temnere sexum,
Nec tumidè vires amplificare tuas.
Sed mirare Deum, qui nos tollitq́, premitq́,
Cùm libet, arbitrii pro ratione sui.
Huic age pro tantâ grates memor Heröinâ,
Quæ potuit nullis succubuisse malis.
Cuncta licet retrò videas tu secula, majus
Invictæ exemplum non Pietatis habes.
Dum vivet Pietas, & erunt exempla; perennis
Vivet, in exemplis primaq́ semper erit;
Semper erit prima hæc, semper si primaq́ vivet,
Stultus es, hanc quisquis jam periisse putas.

Eidem

Eidem Epitaphium.

Cui genus, ingenium, pietas, prudentia, virtus
Summa fuère, sub hoc marmore Nympha jacet.
Non jacet hæc, fallor: vitam hanc erecta per omnem
Quæ stetit, in cælo est viva, jacere nequit.
Hæc stat, & ô vos! vos! Papanâ in fæce jacentes
Excitat, exemplo stare jubetq; suo.

Cæciliæ Vemiæ lectissimæ, & rarissimæ *Gulielmi Moravii Tilibardini* conjugi, in ipso ætatis flore, summo omnium merore extinctæ, Aliud.

Quæ roseo vegetæ rapta est in flore juventæ,
Qui cupitis, Vemiam noscite Cæciliam;
Huic genus augustum, facies divina, benignus
Vultus, iis corpus conveniensq; fuit.
Vita insons, sine labe pudor, mens casta, pudicum
Pectus, huic morum gratia summa fuit.
Vox blanda, & sermo facilis sine felle, nec unquam
Sæva fuit cuiquam lingua, gravisq; manus;
Una fuit Virtus justum observare, piumq;
Semper, & ad nullum vergere flagitium.
Ætatem, & sexum vicit prudentia, vicit
Humanam Pietas, Relligioq; fidem;
His ego divinis cumulatam dotibus hanc non
Jam credo humanam, credo sed Angelicam.

Quid dico Angelicam? verus fuit Angelus hæc, quæ
Nobiscum humanâ vixit in effigie.

Alexandro Dicsono
Aliud.

QUi *Cælum, Terram, Oceanum, Mundumq; tenebat,*
Dicsonum exiguus non tenet hunc tumulus;
Non Cælum, Terra, Oceanus, non maximus isto
Dignus Alexandro Mundus erit tumulus.
Nam Cælo, Terrâ, Oceano, Mundoq; soluto,
Nulla hunc mors solvet. Nullus erit tumulus.

FINIS.

